

קמז ע"ב-קמד ע"ב. סחיטת פירות בשבת

הגמרא מחלקת בסחיטת פירות (האסורה משום "מפרק", תולדה של מלאכת "דש". רש"י) בין שלושה סוגי פירות: 1. זיתים וענבים - שדרכם להיסחט לשמן ויין. 2. רימונים ותותים - שיש חלק מהאנשים שסוחטים אותם. 3. שאר פירות - שאין דרכם להיסחט.

משנתנו

אין סוחטים את הפירות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן אסורין (אם נתיר לו לשתות את מי הפירות, ישנו חשש שיבוא לסחוט את שאר הפרי). **רבי יהודה אומר: אם לאוכלין** (הפרי מיועד לאכילה, ולא נוח לו שהפרי מאבד מנוזליו) - היוצא מהן מותר, ואם למשקין - היוצא מהן אסור (שנוח לו שמי הפירות נוזלים, וחשש שמא ימשיך לסחוט).

ברייתא

זיתים שמשך (שזב) מהן שמן, וענבים שמשך מהן יין, והכניסן בין לאוכל בין למשקין - היוצא מהן אסור. תותים שמשך מהן מים, ורימונים שמשך מהן יין, והכניסן לאוכלין היוצא מהן מותר, למשקין ולסתם היוצא מהן אסור. דברי **רבי יהודה**. **וחכמים** אומרים: בין לאוכלין בין למשקין היוצא מהן אסור.

לרבי יהודה כנס "סתם" נחשב ככונס למשקין.

משנה מכשירן פ"ו מ"ח

חלב (אחד נשבעת המשקין) האשה מטמא (מכשיר לקבל טומאה) לרצון (הוצא לצורך תינוק) ושלא לרצון (נטף מדדיה), חלב הבהמה אינו מטמא אלא לרצון (חלב את הבהמה). אמר **רבי עקיבא**: קל וחומר הוא (שדין בהמה כדין אישה, שאף לא ברצון יטמא), ומה חלב האשה שאינו מיוחד אלא לקטנים (תינוקות) מטמא לרצון ושלא לרצון, חלב הבהמה שמיוחד בין לקטנים ובין לגדולים - אינו דין שיטמא בין לרצון ובין שלא לרצון?!

אמרו לו: (לא). אם טמא חלב האשה שלא לרצון, שדם מגפתה (פציעתה) טמא (מסתמא) שאדם לא רוצה במכתו ובדמו, ואפילו הכי דמו מטמא, שקרוי משקה. רש"י - יטמא (מכיוון שדמה נהפך בגוף לחלב, דין החלב כדין דמה). חלב הבהמה שלא לרצון (לא יטמא) שדם מגפתה טהור (למעט דם שחיטה שמכשיר). אמר להם (ר"ע): מחמיר אני בחלב מבדם (ולכן חלב בהמה, אף לא לרצון טמא), שהחולב לרפואה - טמא (שחולבה לרצון כדי שהגודש חלב לא יזיק אותה, ויש בחליבתה "רצון"), והמקיז לרפואה - טהור (שדם מכתה טהור). אמרו לו: (א"א להוכיח מסוחט חלב בהמה לרפואה לרצון, לחלב בהמה שלא לרצון) סלי זיתים וענבים יוכיחו, שהמשקים היוצאין מהן לרצון טמאין, ושלא לרצון טהורים.

"לרצון" שנוח לבעלים, "ושלא לרצון" שלא פירשו את כוונתו (סתם)

שאר פירות	זיתים וענבים	
מחלוקת רבי יהודה וחכמים	מודה רבי יהודה לחכמים, שאסור אפילו בפירות לאכילה (שמיועדים לסחיטה, וייתכן שישנה את דעתו ויסחוט)	רבי יהודה בשם שמואל
מחלוקת רבי יהודה וחכמים	מחלוקת רבי יהודה וחכמים	עולא בשם רב
הלכה כרבי יהודה	הלכה כחכמים	רבי יוחנן
מודים חכמים לר"י	מודה רבי יהודה לחכמים	רבה בשם שמואל

רבי ירמיה לרבי אבא: לשיטת שמואל בשם רבה (שהודו התנאים זה לזה), במה נחלקו רבי יהודה וחכמים?

ענה רבי אבא: כאשר תעיין תמצא במה הם חלוקים. רב נחמן בר יצחק: מסתבר שחלוקים בדין תותים ורימונים (לחכמים דינם כזיתים ורימונים שאף לאכילה אסור, ולר"י מותר)

לרבי יהודה "סתם" הכוונה שהתכוון לכנוס עבור משקה הפירות, ומי תותים ורימונים אסור בשבת. ומהמשנה במכשירין מובן ש"סתם" הכוונה שלא פירש כוונתו. ומתוך המשנה יש לדון בק"ו: מה רימונים וזיתים שמיועדים לסחיטה - סתם מותר, תותים ורימונים שלא מיועדים לסחיטה - כ"ש שמי הפירות יהיו מותרים? וקשה לרבי יהודה?

כוונת המשנה במכשירין "סתם" לרצון ומטמאים מי הפירות (כדין כונס למשקין), ו"לא רצון" שגילה דעתו ואמר "לא נוח לי ביציאת מי הפירות" - ולכן המשקים טהורים (שיש בדבר יותר גילוי דעת מאשר כנסם לאוכלים).

המשנה במכשירין שונה מהברייתא, שעוסקת בזיתים ורימונים הנמצאים בסל עם חורים, ולכן "סתם" הכוונה שרוצה שהמשקים ילכו לאיבוד - ולכן טהור. אך הברייתא עוסקת בשאר כלים, ולכן "סתם" הכוונה שרוצה במשקה.

חכמים	רבי עקיבא	
חלב אישה: מטמא לרצון ולא לרצון. חלב בהמה: מטמא לרצון.	חלב אישה ובהמה: מטמא - לרצון ולא לרצון.	הדין
דם מכת אישה שלא לרצון מטמא (וה"ה לחלבה. לעומת בהמה שדם מכתה אינו מטמא)	חלב בהמה ראוי לגדולים וקטנים (ויש להחמיר בהמה כאישה, שחלבה ראוי לקטנים)	דין בהמה כאישה?
דינם שווה, לכן כפי שדם בהמה לא לרצון - טהור, חלב בהמה לא לרצון - טהור.	החולב לרפואה - טמא, והמקיז לרפואה - טהור (משמע שחלב חמור מדם)	דין חלב כדם?
דינם שווה. הוכחה ממי פירות שזבו מהזיתים, לרצון טמאים, לא לרצון טהורים.	דינם שווה, לכן דנים מחליבה לרפואה (לרצון) לחלב לא לרצון.	דין "רצון" כ"לא רצון"?

משמעות "סתם"	דין ב"סתם"	
"סתם" הכוונה שרוצה שמי הפירות יזובו (בברייתא רבי יהודה "סתם" טמא).	מי פירות מתותים ומרימונים שיצאו למשקין וסתם - לרבי יהודה אסור (משמע שהכוונה למי פירות שכנס לשתיה)	ברייתא
"סתם" במשנה הכוונה שלא רוצה שמי הפירות יזובו (במשנה "סתם" טהור).	מי זיתים וענבים שיצאו "לא לרצון" - אינם מכשירין, וכנראה אם לא הראה רצון במי פירות - הכוונה ל"סתם"	משנה מכשירין
"סתם" הכוונה שרוצה שמי הפירות יזובו (במשנה ובברייתא "סתם" טמא).	במשנה במכשירין הכוונה "לא לרצון" - שאמר מפורשות שאינו רוצה שיזובו (ולכן טהור), אך לא הראה התנגדות מפורשות למי הפירות - הכוונה ל"סתם", ונחשב כ"רצון".	תירוצ ראשון
"סתם" נמדד לפי הכלי של הפירות. "סתם" בשאר כלים הכוונה שרוצה במי הפירות. לעומת "סתם" בכלי עם חורים שאינו רוצה במי הפירות (במשנה "סתם" טהור).	המשנה עוסקת בסל עם חורים ומראה בכך שנוח לו שיאבדו מי הפירות, ולכן ב"סתם" נחשב כ"לא לרצון".	תירוצ שני

? לשיטת שמואל בשם רבה (שהודו התנאים זה לזה), מהיכן למד שמואל שמודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות?

✓ מהברייתא מוכח שכל פירות שאינם עומדים לסחיטה מותר לסחוט אותם לכתחילה בשבת.

? שמא הברייתא הינה לשיטת רבי יהודה, וא"א להוכיח ממנה לדעת חכמים (שמודים לרבי יהודה בשאר פירות)?

✓ ר"י וחכמים נחלקו במשקין שזבו מעצמן, אך הברייתא התירה לסחוט לכתחילה, ש"מ שגם חכמים פוסקים שמתר לסחוט, ש"מ.

? **רב נחמן:** אסור לסחוט רימונים, הלכה כבית מנשיא.

? לא ייתכן לפסוק הלכה כבית מנשיא, שאינו תנא לפסוק הלכות? לא ייתכן לומר שיש תנא שפוסק כמעשה בית מנשיא, כי מעשם הינו מעשה יחידים (ואין להוכיח ממעשי בני ערב שמקיימים הוצים לגמלים. כי זה מנהג רבים)?

✓ כדעת רב חסדא (בהסבר הראשון) ורבי יעקב שהגדרת "משקה" לסחיטה תלוי בדעת האדם, וכפי שבית מנשיא נהגו לסחוט רימונים ונאסר להם, כך נאסר לכל הנוהג לסחוט רימונים.

ברייתא

סוחטין בפגעין (שזיפים) ובפרישין (חבושים) ובעוזרדין (תפוחי עוזר). שאין דרך לסחוט, אבל לא ברימונים, (מפני) ושל בית מנשיא בר מנחם היו סוחטין ברמונים (שיש שנוהגים לסחוט רימונים בחול, לכן בשבת אסור).

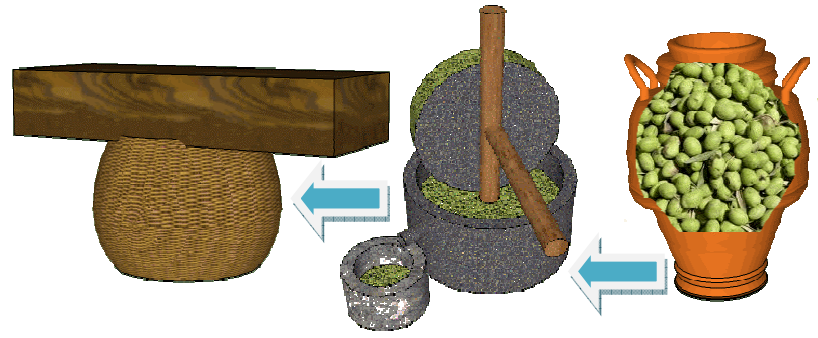
רב חסדא

תרדין (סלק) שסחטן ונתנן במקוה - פוסלין את המקוה בשינוי מראה (ושלושה לוגין פוסל במים שאובים. רש"י).

טעם שפוסלים: מכיוון שהסוחט החשיב את הסחיטה לדידו (שדרך העולם לא לסחוט סלק) המיץ שיצא נחשב "משקה" שפוסל מקוה. **רב פפא:** מכיוון שמקוה נעשה מלכתחילה ממים, כל דבר שאין עושים ממנו מקוה - פוסל את המקוה בשינוי מראה (אין דרך לסחוט לכן אינו נחשב "משקה").

משנה מקוואות פ"ג מ"ג

נפל לתוכו (המקוה) יין או חומץ ומוחל (משקה שזב מהזיתים), ושינה מראיו - פסול. טעם שפוסלים: **אביי:** רבי יעקב: מוחל דינו כ"משקה" (בשלב 2+3. כהסבר הגמרא הראשון). **רבא:** כל דבר שאין עושים ממנו מקוה - פוסל את המקוה בשינוי מראה (כרב פפא).

שלב 1. שימת הזיתים בתוך המעטן. המוחל הזב הינו צלול כמים, ולכ"ע טהור, שלבעלים אין במוחל הזה תועלת.

שלב 2. הזיתים מבשלים ודוחקים זה את זה, המוחל הזב דומה לשמן, ונחלקו רבי יעקב ורבי שמעון בדינו, אומנם אינו שמן, אבל הבעלים רוצה להשתמש בו לטיבול.

שלב 3. לאחר כבישת הזיתים בתוך בית הבד, נשאר הגפת (פסולת הזיתים) ששמים בתוך העקל (סל נצרים) שמעליו קורה (והעקל נמקך כולו) - לכבוש את הזיתים פעם נוספת, המוחל היוצא א"א שיהיה בלא שמן, ולכ"ע טמא.